

En toch: geloof, hoop en liefde

Ons jaarthema voor het nieuwe seizoen is indirect ontleend aan een eeuwenoude liefdesbrief. Zo zou je de eerste brief van Paulus aan de gemeente in Korinthe kunnen noemen. Het is rond het jaar 55 – op dat moment verblijft Paulus in Efeze – dat hij verhalen hoort over onenigheid en tweespalt in de gemeenschap in Korinthe. Enkele jaren daarvoor was hij er zelf geweest. Hij woonde in bij Aquila en Priscilla, werkte mee in de werkplaats als leerbewerker en fungeerde als spin in het web, vraagbaak en inspirator voor de kleine gemeenschap die in de werkplaats bijeenkwam. Mensen die hij heel goed kende. Het moet hem aan zijn hart gegaan zijn dat er ruzie was ontstaan in die gemeenschap.

De brief heeft dus een heel concrete aanleiding en gaat over een heel concrete situatie. Paulus is teleurgesteld. Groepjes mensen zijn tegenover elkaar komen te staan terwijl de gemeenschap van Christus juist eenheid zou moeten voorstaan. Niet eenvormigheid, maar eenheid in verscheidenheid. Paulus schrijft zijn brief om de mensen terecht te wijzen, maar hij begint liefdevol:

‘Aan de gemeente van God in Korinte, geheiligt in Christus Jezus en geroepen om Gods heiligen te zijn (...). Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en van de Heer Jezus Christus. Ik dank mijn God altijd voor u, omdat Hij u in Christus Jezus zijn genade heeft geschonken’ (1 Korintiërs 1: 2-4, NBV21). Wat er ook aan de hand is in Korinthe, het begint met Paulus’ diepe verbondenheid met de mensen.

Liefdesbrief

Als Paulus later in de brief fel van leer trekt, is dat omdat hij van deze mensen houdt. Hij wil ze de goede weg op helpen. In deze brief staan allerlei praktische aanwijzingen. Bijvoorbeeld over eerlijk delen bij gezamenlijke maaltijden (dat gebeurt niet!). Daarbij komen we letterlijk de woorden tegen die wij nog altijd bij elke avondmaalsviering horen (1 Korintiërs 11: 25-26). Die mooie woorden hebben we dus te danken aan een misstand, schrijft Alex van Lichten.¹ Zo kan het gebeuren dat er uit een conflict iets goeds voortkomt, concludeert hij. Mits het goed wordt uitgesproken natuurlijk.

Na de woorden over eerlijk delen bij de maaltijd, vervolgt Paulus over eenheid in verscheidenheid, met de bekende beeldspraak over het lichaam en de delen. Een oog kan niet horen en een oor kan niet ruiken. Alle verschillen zijn nodig. Ook dat is een les die in onze tijd nog altijd actueel is.

Loflied

Pas na al deze lessen volgt het fragment dat wij kennen als het ‘loflied op de liefde’. Al die adviezen uit de vorige hoofdstukken kan je als droge stof doorlezen, maar zonder de liefde blijft het droge stof. De gemeenschap in Korinthe wordt pas echt lichaam van Christus als de mensen zijn aangeraakt door Gods liefde. Paulus kent de Schriften. De opdracht in Leviticus 18 om je naaste lief te hebben, Psalm 103 waarin God naar voren komt als liefdevol, genadig, geduldig en trouw. En nog veel meer teksten. Al die beelden van Gods liefde inspireren Paulus tot zijn loflied. Zonder liefde ben je nergens... De liefde zal nooit vergaan, is sterker dan de dood. Voor ons mensen in onze wereld, waar naast liefde ook liefdeloosheid bestaat, is dat niet altijd te begrijpen. Dit is wat blijft, zo besluit Paulus zijn loflied: geloof, hoop en liefde, deze drie. Maar de grootste daarvan is de liefde.

Verantwoordelijkheid

Ons jaarthema is ook enigszins geïnspireerd op het boek *Geloof in vrede: Gedachten over geloof, geweld en vrede* van Joris Vercammen.² Vercammen verwijst onder meer naar de Amerikaanse theoloog en pacifist Thomas Merton, die vrede een religieuze verantwoordelijkheid noemde. Anders dan Merton onderkent Vercammen dat geweld soms nodig is om erger te voorkomen. Een noodzakelijk kwaad, maar nog altijd een kwaad. Als het al nodig is om je voor te bereiden op oorlog, vergeet dan niet om je ook voor te bereiden op vrede. Hoe ernstig de situatie ook kan zijn, zonder hoop op vrede zijn we nergens. Zo zouden we hoop – én geloof of vertrouwen én liefde – ook een religieuze verantwoordelijkheid kunnen noemen.

Geloof, hoop en liefde

Ooit kwam ik een gedicht tegen over geloof, hoop en liefde dat eindigde met de tekst: 'Maar de grootste daarvan is de hoop!' Helaas heb ik dat gedicht later niet meer terug kunnen vinden. Geloof, hoop en liefde zijn alle drie groots en vooral in combinatie. Geloof is verwant aan vertrouwen. In het Grieks, de taal waarin Paulus schrijft, is er één woord voor beide begrippen: *pistis*. Vertrouwen is wat we nodig hebben als gemeenschap: vertrouwen in elkaar, vertrouwen in God en vertrouwen in de toekomst. Ondanks alle oorlogen, klimaatverandering, machtsmisbruik, bosbranden, droogte, onenigheid, armoede, ziekten en noem maar op. In de barre tijden waar we nu in leven is een flinke portie hoop nodig om te blijven vertrouwen. Hoop tegen beter weten in. Hoop dat medemenselijkheid uiteindelijk sterker zal zijn dan haat. Dat lukt niet zonder liefde: liefde voor onze medemensen, voor onze omgeving, voor onze gemeenschap, voor God, voor onze aarde en voor alles wat daarop leeft. En toch: geloof, hoop en liefde.

Engelen

Aan wie zou Paulus zijn liefdesbrief in onze tijd schrijven? Er zijn heel wat plaatsen te bedenken waar tweespalt en onenigheid mensen uit elkaar drijven. Eind juli hoorden we berichten over het dorp Engelen bij Den Bosch, waar extremisten ramen en muren hadden beklad van mensen die vóór de opvang van vluchtelingen zouden zijn, of er in elk geval neutraal tegenover staan. Ergens in mijn hoofd ontstond er kortsluiting: hoe kan in een dorp met zo'n prachtige naam als Engelen zo iets onverdraagzaams gebeuren? Het bleek te gaan om een poster van Vluchtelingenwerk met de tekst 'Samen Leven' in combinatie met een hart dat wordt omvat door twee handen in twee verschillende kleuren. Zo'n zelfde poster heb ik ook voor mijn raam aan de Bosbesstraat hangen. Paulus zou de bekladdingen en vernielingen in de scherpst mogelijke bewoordingen verwerpen. Tegelijkertijd zou hij misschien oproepen tot begrip. Niet alleen voor mensen op de vlucht, maar ook voor mensen die bang zijn voor het onbekende. Samen leven is gebaat bij onderling vertrouwen, bij geloof dat de ander waardevol is, bij hoop dat we er samen uit kunnen komen en vooral bij liefde voor onze medemensen.

ds. Sara Dondorp

¹ Alex van Lichten, *Intussen is het ook weer droog geworden: De hele Bijbel in zestig pauzenummers*, Skandalon, 2011, p. 446

² Joris Vercammen, *Geloof in vrede: Gedachten over geloof, geweld en vrede*, Uitgeverij Zilt, 2025

Zijn met – God in relatie

In Buurt-en-kerkhuis Shalom komt de Eeuwige bijna dagelijks ter sprake of wordt God vaak door mensen benoemd of gezocht voor genezing, bijstand, hoop, om een veilige reis, als dank, etc. Op de een of andere manier zie en ervaar ik in het contact met mensen in het buurt-en-kerkhuis levenskracht, liefde, verbinding, kortom... iets van God.

Dit bracht me bij het voorstel om te onderzoeken welke dragende thema's er zijn in het geleefde geloof van bezoekers en vrijwilligers van ons buurt-en-kerkhuis en om te onderzoeken of het delen van geloof onze gemeenschap kan verdiepen. Inmiddels ben ik bijna anderhalf jaar bezig en het is fijn dat de dagelijkse gesprekken over, en de ervaringen met, geloof en kerk een legitiem en belangrijk deel van mijn werk in het buurt-en-kerkhuis zijn geworden.

Samuel Wells

In het kader van het landelijke onderzoek Toekomstgericht kerk-zijn, waar het onderzoek naar Geleefd Geloof deel van uitmaakt, was ik vorig jaar juni bij een lezing van Samuel Wells. Deze theoloog en ethicus is sinds 2012 vicaris van de beroemde St Martin-in-the-Fieldskerk in het centrum van Londen. Zijn lezing in Utrecht biedt veel aanknopingspunten voor het werk in het buurt-en-kerkhuis en voor mijn onderzoek omdat hij diaconale, missiologische, ethische, antropologische en theologische inzichten integreert.

Vorig jaar verscheen een boekje van zijn hand getiteld *Being with: Exploring Life and Faith Together*. Het is een handleiding bij een introductiecursus in het christelijk geloof, maar anders dan in andere introducties (bijvoorbeeld de bekende Alpha-cursussen) ligt de focus niet op het uitleggen van dogma's en leerstellingen via Bijbelstudie, en ook niet op argumenten om het bestaan van God te bewijzen. In de cursus *Being with* draait het om het met elkaar opdelven en verdiepen van ervaringen van hoe God in ons leven aanwezig is.

Isolement

Wells motiveert zijn insteek in *Being with* met een analyse van wat wordt gezien als het grootste probleem van mensen in de huidige tijd: de mens en de menselijke wereld zijn beperkt en begrensd en we moeten investeren om die beperkingen op te heffen. Maar het fundamentele menselijke probleem is volgens Wells isolement; onze vervreemding en ons alleen-staan ten opzichte van onszelf, elkaar en God. Door steeds te proberen onze beperkingen op te heffen, negeren we ons echte probleem. Sterker nog, ons isolement wordt erdoor bevorderd; door meer wereldwijde contacten en de sociale media, hebben we minder echte relatie met elkaar.

Vervolgens onderscheidt Wells vier manieren om met menselijke problemen (bijvoorbeeld mensen die leven in armoede, zoals wij doen in Buurt-en-kerkhuis Shalom) om te gaan:

Onze relaties kunnen we vormgeven als: 1. Werken voor mensen in armoede. 2. Werken met mensen in armoede. 3. Er zijn voor mensen in armoede. 4. Zijn met mensen in armoede.

Het werken voor mensen in armoede en het er zijn voor mensen in armoede, dragen het risico in zich dat het isolement van de mensen in armoede blijft bestaan of groter wordt.

Wells benadrukt daarom dat *being with* (zijn met) de belangrijkste benadering van onze menselijke problematiek is. De relatie is dan niet instrumenteel en ook niet gefocust op het teweegbrengen van een bepaalde verandering. In zijn met gaat om het genieten van de relatie (*enjoying relationship for its own sake*).

Hij presenteert vervolgens acht dimensies van zijn met, die deze relaties nog verder kwalificeren, waaronder (ik noem er hier vier): het met aandacht (1) en lieflijk (2) aanwezig zijn, verwondering toelaten over elke unieke mens (3), en ook verrassing/mysterie (4) toelaten: je herkent en ontdekt rijkdom of volheid in de ander.

Zijn met God

Samuel Wells onderbouwt zijn visie op het fundamentele menselijk probleem van isolement en zijn nadruk op het zijn met/in relatie, ook theologisch. De bovengenoemde dimensies van zijn met zijn geworteld in de Triniteit. God is relatie in de verhouding van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Centraal staat de gedachte dat het Gods grootste verlangen is om bij ons (being with) te zijn in Jezus en dat dit zijn bij/met ook het fundamentele verlangen en de bestemming van ons mensen is. Jezus breidt de goddelijke kwaliteit van het zijn met uit naar de mensheid. Jezus laat ons zien wat het betekent om met anderen te zijn. In de eerste dertig levensjaren van Jezus zien we het ware karakter van God: being with.

Deze visie heeft belangrijke theologische consequenties: Jezus is niet gekomen om een probleem, namelijk onze zondeval, op te lossen. Dat zou betekenen dat Jezus in de wereld is gekomen om voor ons en onze verlossing te werken. Wells benadrukt dat het verhaal van Jezus begint vóór de schepping in het hart van de Drie-ene God.

Daarnaast is er de overtuiging dat door de Heilige Geest wij in staat zijn om altijd met God te zijn. Wij mensen hebben al een schat aan kennis en ervaring van waarheid, schoonheid en goedheid, die wijzen op Gods aanwezigheid in ons leven en in onze alledaagse ervaringen. Het gaat er vooral om dat wij de verschillende dimensies van Gods aanwezigheid in ons leven ontdekken en dat we voluit leren leven met God, met onszelf, met elkaar en met de schepping.

Misschien vindt u deze nadruk op God die met ons wil zijn, te vaag of niet christelijk genoeg. Zelf vind ik het fascinerend, vooral omdat het haakt aan wat we ervaren in de praktijk van ons buurt-en-kerkhuis. Wellicht kunnen we een cursus *Being with* organiseren in het komende seizoen en de waarde van deze benadering samen ontdekken.

ds. Heleen Joziasse

Terug van weggeweest

Eigenlijk zou hieronder een interview moeten staan met ds. Yvonne Schoonhoven. Zij geniet tot eind augustus echter van een verdiende vakantie. Zou Al een oplossing hebben? Ik heb gekozen voor een ander plan B.

Yvonne is in Zuidwest geen onbekende. Zij was pastor bij Saffier van 2003 tot 2022 en kwam onder andere in het WoonZorgPark Loosduinen. Zij hield zich bezig met de begeleiding van de bewoners in individuele contacten en ook in het kader van de weeksluiting.

In 2023 is zij tijdelijk gaan werken in Vlaardingen. Zij vond het een nieuwe uitdaging. Vlaardingen zat zonder dominee en Yvonne was bereid als ambulante predikant daar aan de slag te gaan. In Vlaardingen stond de tijd niet stil en zijn de gemeenten op enig moment intensiever samen gaan werken. In 2026 is de omvang van haar dienstverband daar teruggebracht tot 40% (twee dagen).

Yvonne woont in Zuidwest en hoorde van een insider, dat de Shalomkerk zonder voorganger zat. Zo maakte zij van de nood een deugd en per 1 september 2026 is zij in onze wijkgemeente te vinden in de Shalomkerk. In principe werkt zij daar op dinsdag en vrijdag.

Geschenk

De Shalomkerk zag zich geconfronteerd met een vacature door het vertrek van kerkelijk werker Sandra den Hollander naar de Abdijkerk. De kerkgemeenschap wil natuurlijk ook een kerkelijke presentie houden in een wijk, die aan het veranderen is.

Het aanbod van Yvonne kwam derhalve als een geschenk uit de hemel. Zuidwest had net de vacature in de Abdijkerk vervuld door de benoeming van ds. Jacques Steenkamp en een vacature in de Shalomkerk was in wezen niet gewenst.

De locatiecommissie onder voorzitterschap van Ben Damen was al snel tot de conclusie gekomen, dat met de komst van Yvonne de continuïteit van pastorale zorg zou zijn gewaarborgd. De Shalomkerk wil ook in onzekere tijden een ontmoetingsplek zijn voor de gemeenteleden. Het aantal kerkbezoekers daalt en het aantal vrijwilligers wordt kleiner en ouder. Toch blijft men met enthousiasme de Blijde Boodschap verkondigen.

Antwoord zonder vraag

Op 28 juni is Yvonne al voorgegaan in een dienst in de Shalomkerk. Zij preekte over 1 Korintiërs 11. Over de rol van de vrouw en man in de eredienst is veel te vertellen. De dochter van Yvonne stelde op enig moment de vraag waarom vrouwen dan in de kerk eigenlijk geen sluier dragen. Yvonne vond dit een zogenaamde 'struikeltekst' en ging een en ander uitzoeken. Volgens Yvonne antwoordt Paulus op een vraag van de gemeente in Korinthe, maar wat die precies is, blijft voor ons verborgen. Bidden en profeteren hoort bij de gemeente en is aan regels gebonden. Wat was dus dan de vraag waarop Paulus zijn antwoord gaf? Het lijkt op een telefoongesprek, dat je hoort in de trein. Je hoort maar de helft en wat er door een ander wordt gezegd, is dan een vraag of raadsel.

Welkom

Na afloop van de dienst sprak Ben Damen Yvonne toe. Yvonne is 'meertalig': ze kent onder andere Turks, Latijn en Italiaans. Zij is geïnteresseerd in andere geloofsvormen en culturele achtergronden van deze vormen. De toekomst van de kerk ligt in de wijk. Dit geldt zeker voor de Shalomkerk ook; samen met het buurt-en-kerkhuis, dat voor iedereen een plek is om juist zichzelf te zijn, zeker met vragen rond het geloof.

Ben overhandigde Yvonne een mooie bos zonnebloemen (haar lievelingsbloemen) en wenste haar succes bij het pastorale werk.

Jammer, dat ik niet met Yvonne kon praten. Dus geen Al maar gebruikgemaakt van het netwerk. Wij wensen Yvonne veel werkplezier en zijn blij, dat zij in Zuidwest terug is van weggeweest.

Christiaan Scheen